

Kymenlaakson hyvinvointialueneuvottelu 2020

Paikka: Skype

Aika: 24.11.2020 klo 9-12

Alueen edustajat

Kymenlaakson sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä (Kymsote):

toimitusjohtaja Annikki Niiranen

palveluketjun johtaja Ismo Korhonen

palveluketjun johtaja Jorma Haapanen

kehitysjohtaja Lauri Lehto

talousjohtaja Tiina Pulli

sosiaalityön palvelujohtaja Anu Salonen

johtajaylilääkäri Marja-Liisa Mäntymaa

Kymenlaakson pelastuslaitos:

pelastusjohtaja Vesa Parkko (klo 9.00-10.40)

pelastuspäällikkö Veli-Matti Heininen (klo 9.00-10.40)

pelastuspäällikkö Juhani Carlson (klo 9.00-10.40)

Ministeriön edustajat

osastopäällikkö Kari Hakari, STM puheenjohtaja

osastopäällikkö Satu Koskela, STM

johtaja Taina Mäntyranta, STM

erityisasiantuntija Maarit Hiltunen-Toura, STM

finanssineuvos Teemu Eriksson, VM

pelastusneuvos Janne Koivukoski, SM (klo 9.00-10.40)

projektipäällikkö Markus Viitaniemi, SM (klo 9.00-10.40)

aluekoordinaattori Miia Stahle, THL (poistui klo 9.33-9.55)

arviointipäällikkö Nina Knape, THL

erityisasiantuntija Linda Soikkeli, STM sihteeri

1. Tilaisuuden avaus ja osanottajien toteaminen

Puheenjohtaja Kari Hakari aloitti kokouksen klo 9.00 ja todettiin läsnäolijat.

2. Kokouksen sihteerin valinta ja asialistan hyväksyminen

Todettiin kokouksen sihteeri (Linda Soikkeli, STM) ja asialista. Osallistujilla ei ollut muutostoiveita.

3. Neuvotteluiden tausta

Puheenjohtaja Kari Hakari kävi läpi neuvotteluiden taustaa ja keskeisiä periaatteita. Neuvotteluiden keskeisiä periaatteita ovat:

- *Osapuolten välinen luottamus* rakennetaan ministeriöiden ja tulevien hyvinvointialueiden välisen jatkuvan vuoropuhelun kautta
- *Yhteinen tilannekuva* auttaa ohjaamaan tulevien hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta kokonaisuutena sekä
- *Kansallinen ohjaus keskittyy* tulevien hyvinvointialueiden *järjestämistehtäviin* - ohjaaminen EI tarkoita alueiden tehtäviin tai palvelutuotantoon puuttumista.

Puheenjohtaja kävi myös lakiluonnoksen keskeisiä sisältöjä läpi. Hyvinvointialue vastaa sille lailla säädettyjen tehtävien hoitamisesta (järjestämisvastuu), hyvinvointialueen asukkaana laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta sekä järjestettävien palvelujen ja muiden

toimenpiteiden: yhdenvertaisesta saatavuudesta; tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä; tuottamistavan valinnasta; tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta; sekä viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä. Sote-järjestämislain 24 § (Sosiaali- ja terveysministeriön neuvottelut hyvinvointialueen kanssa) määrittelee neuvotteluiden lähtökohdat sekä keskeiset asiakokonaisuudet. Puheenjohtaja muistutti, ettei neuvotteluissa ole tarkoitus neuvotella rahoituksen riittävydestä.

4. Alueen nykytila ja strategisen tason kehittäminen

4.1. Kooste alueen nykytilasta

Puheenjohtaja kävi taustamuistion (liite 1.) pohjalta läpi alueen tilannetta:

Kymenlaakson väestö (noin 170 000 asukasta) vähenee voimakkaasti, ennusteen mukaan yhdeksän prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Eri muodoissa esiintyvä työttömyys on Kymenlaaksossa maan suurimpien joukossa, yhden vanhemman perheitä on paljon, pienituloisuus on yleistä ja väestön koulutustaso matala. Ikääntyneiden väestöosuus on maan suurimpien joukossa, ja syntyvyys on maan matalimpia joukossa. Alueella 75 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa ennusteen mukaan yli 40 prosenttia vuoteen 2030 mennessä ja huoltosuhteeseen ennustetaan rajua heikkenemistä samassa ajanjaksossa. Kymenlaaksossa keskuskaupunkien ja muun seudun välillä ei ole merkittävää eriytymistä aluetalouden tai demografian näkökulmasta.

Asukkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarve on suuri, 17 prosenttia suurempi kuin maassa keskimäärin. Vuonna 2018 palvelutarpeeseen suhteutetut sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuudet olivat kaksi prosenttia pienemmät kuin maassa keskimäärin. Palvelutarve oli matalimmillaan prosentoin (Pyhtää) ja suurimmillaan 52 prosenttia (Miehikkälä) suurempi kuin maassa keskimäärin. Kymenlaaksossa sote-palvelujen käyttö painottuu tällä hetkellä erityisesti raskaisiin ja kalliimpiin palveluihin. Neuvotteluissa käsiteltävät palveluhaasteet liittyvät lasten, nuorten ja ikääntyneiden palveluihin.

Kymenlaaksossa sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä (Kymsote) on järjestänyt 1.1.2019 alkaen alueen kaikki sote-palvelut. Alueella on merkittäviä rekrytointivaikkeitä liittyen lääkäreiden, puheterapeuttien, toimintaterapeuttien, psykologien, sosiaalityöntekijöiden ja röntgenhoitajien tehtäviin. Terveyskeskuslääkärivaje (17,5 %) oli maan neljänneksi suurin ja kasvoi 12 prosenttiyksikköä edellisestä vuodesta. Perusterveydenhuollon lääkärivajeesta johtuen terveysasemia on jouduttu ulkoistamaan. Uuden hoiva-avustajakoulutuksen tavoitteena on kouluttaa vuosittain 80-100 uutta hoiva-avustajaa. Kymsotelle on myönnetty yhteensä 6 983 654 euroa valtionavustusta sote-uudistuksen valmistelua tukeviin Tulevaisuuden sote-keskus ja Rakennuudistus -hankkeisiin. Lisäksi Kymsotelle on myönnetty valtionavustusta työkykyohjelman kehittämishankkeeseen.

4.2. Sote-palvelujen tarve, saatavuus ja laatu

Arviointipäällikkö Nina Knape kävi tiiviisti läpi taustamuistion palveluiden tarvetta, saatavuutta ja laatua koskevan osion. Palvelujen tarpeen osalta nostettiin esille ikääntyneiden suuri osuus, erva-alueen suurin sairastavuus sekä päihde- ja mielenterveysongelmat. Lisäksi alueen kaksinaisuus (Kouvola, Kotka) vaikuttavat palveluverkon suunnitteluun. Palvelujen saatavuuden osalta nostettiin esille henkilöstövajeet sekä lakisääteisten määräaikaisten ylittymisen osalta erikoissairaanhoidon läheteiden käsittelyajat, vaikka hoitopäätöksen odotusajan mediaani oli vuoden 2019 lopussa muuhun maahan verrattuna lyhyempi. Perusterveyden puolella rajat eivät kuitenkaan ylittyneet ja suun terveydenhuollon osalta tilanne oli selvästi parempi kuin maassa keskimäärin. Palvelujen laadun osalta nostettiin edellisen vuoden neuvottelujen tavoin lääkkeiden käyttöön liittyviä huomioita. Potilasvahinkoilmoituksia on hoitajaksoihin suhteutettuna maan eniten ja yli 10 lähetettä erikoissairaanhoidon saaneiden asiakkaiden osuus oli maan toiseksi suurin. Toisaalta tuotiin esille myös positiivisia näkökulmia kuten maan suurin nelivuotiaiden lasten neuvolatarkastusten peittävyys.

4.3. Sote-tiedonhallinta ja digitalisaatio

Puheenjohtaja Kari Hakari kävi läpi taustamuistion Sote-tiedonhallinta ja digitalisaatiota koskevan osion:

Kaikille alueille yhteiset tiedonhallinnan tavoitteet vuodelle 2021 ovat:

1. Alueellisen tietojohdantamisen kokonaissuunnitelma on tehty.
2. Sähköisten palvelujen saatavuutta on edistetty osana alueellista valmistelua koko alueella.

3. Alueella on suunnitelma yhteisten toimintatapojen ja –prosessien tukemiseksi yhtenäisillä, lainmukaisilla tietojärjestelmillä.

Tavoitteiden tarkoituksena on harjoitella tulevaisuuden valtakunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteiden huomioon ottamista alueellisessa tiedonhallinnan kehittämistyössä.

Kymsote otti vuoden 2019 alussa käyttöön Lifecare -asiakas- ja potilastietojärjestelmän. Kymsoten yhteinen toiminnanohjausjärjestelmä Serena on osaltaan helpottanut asiakkaiden siirtymisiä eri toimijoiden välillä. Tietojohtamista haastavat asiakas- ja potilastietojärjestelmän hyödyntämiseen liittyvät sisällölliset ja lainsäädännölliset reunaehdot.

Digitalisaatioon liittyviä kehitysaskeleita on vauhdittanut Covid-19-pandemia, jonka myötä otettiin käyttöön etävastaanottoratkaisu. Alueella on otettu käyttöön 116117 päivystysapu, alueellinen hoitoonohjaus Omaolo-palvelusta ja lapsille ja nuorille suunnattu ”Onks tää normaalia palvelu?”. Tällä hetkellä kehitettäviä digitaalisia palveluja ovat sähköinen perhekeskus, ajanvaraus- ja yhteydenottomahdollisuus sekä masentuneen sähköinen hoidon tarpeen arviointi ja itsehoito-ohjeet. Sähköinen asiointi, sisältäen puhelut, näyttäisi vähentyneen terveyskeskusten vastaanotoilla edellisvuodesta lähes 18 prosenttia.

4.4. Sote-kustannukset ja investoinnit

Puheenjohtaja Kari Hakari kävi läpi taustamuistion kustannuksia ja investointeja koskevan osion:

Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvuennuste on maan keskiarvoa matalampi, 6,7 % vuoteen 2030 mennessä (koko maa 17 %). Tätä selittää alueen väestömäärän väheneminen (-11 %) vuoteen 2030 mennessä. Ikääntyneiden palvelujen kustannusten kasvuennuste vuoteen 2030 mennessä on 38 % (koko maa 50 %). Väestörakenteen muutoksen perusteella alueen sosiaali- ja terveyspalvelujen reaalkasvuksi ennakoitaan vuosina 2017-2030 keskimäärin 0,5 prosenttia vuodessa (koko maassa 1,2 %).

Tulevien vuosien kustannuksia lisäävät osaltaan myös käynnissä olevat ja suunnitellut investoinnit rakennuksiin (mm. Kymenlaakson keskussairaala, Ratamokeskus).

Alueen tarvevakioidut menot alittavat lievästi maan keskitason (0,98). Asukaskohtaiset kustannukset olivat vakioimattomina 15 prosenttia korkeammat kuin maassa keskimäärin ja ne kasvoivat 2,3 prosenttia edellisvuodesta, mikä on vähemmän kuin maassa keskimäärin (4,9 %). Alueen kuntien välillä kustannukset vaihtelivat Pyhtään 3405 eurosta Miehikkälän 4131 euroon asukasta kohti. Alueen sisällä palvelutarve oli matalimmillaan prosentin suurempi (Pyhtää) ja suurimmillaan 52 prosenttia suurempi (Miehikkälä) kuin maassa keskimäärin. Palvelutarpeeseen suhteutetut menot olivat, edellisen vuoden tapaan, alueen ja maan pienimmät Miehikkälässä, 25 prosenttia ja toiseksi pienimmät Virolahdella 23 prosenttia keskimääräistä pienemmät.

Kokonaiskustannuksista suhteellisesti suurin osuus muodostui erikoissairaanhoidosta (37 %). Asukaskohtaiset erikoissairaanhoidon kustannukset kasvoivat vajaa seitsemän prosenttia edellisvuodesta. Alueen ikääntyneiden kustannukset ylittivät maan keskiarvon erityisesti ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoidon osalta. Perusterveydenhuollon avohoidon asukaskohtaiset kustannukset kääntyivät 11 prosentin laskuun, mutta vastaavasti vuodeosastohoidon kustannukset kasvoivat lähes 20 prosenttia.

4.5. Sisäministeriön alustuspuheenvuoro

Pelastusneuvos Janne Koivukoski sisäministeriöstä (SM) kertoi pelastustoimen uudistuksesta osana sote-uudistusta. Uudistuksessa varmistetaan, että hyvinvointialueiden pelastuslaitoksilla on jatkossakin mahdollisuus tuottaa ensihoitopalveluja koko maassa, pelastustoimen ja terveystoimen yhteistyönä. Pelastustoimi käy lisäksi oman sisällöllisen neuvottelun tämän neuvottelun jälkeen. SM osallistuu nyt ensimmäistä kertaa alueiden kanssa käytävään neuvotteluun. Pelastustoimen tuottama osuus taustamuistiosta kattaa koko valtakunnan tiedot ja on kaikille alueille tällä kertaa sama. Pelastustoimen osalta tarkasteltuna uudistus on toiminnallisesti helpompi toteuttaa, koska pelastustoimi on jo alueellisesti organisoitu. Hallinnon ja rahoituksen osalta ollaan kuitenkin samassa tilanteessa kuin sosiaali- ja terveystoimi. Yhteistyö toimialojen kesken väliaikaishallintoon ja hyvinvointialueiden toimintaan valmistauduttaessa on tärkeää erityisesti yhteisiä henkilöstöhallinnon ja ICT-järjestelmiä rakennettaessa.

4.6. Kymenlaakson alustuspuheenvuoro sosiaali- ja terveystoimen näkökulmasta

Kymsoten toimitusjohtaja Annikki Niiranen kertoi sosiaali- ja terveystoimen yleisestä alueellisesta tilanteesta. Mahdollisuus päästä hyvinvointialueeksi koetaan positiivisena, koska omistajakuntiin liittyvät haasteet aiheuttavat viiveitä nykyisen kuntayhtymän kehittämistyössä. Puheenvuorossa nostettiin myös esille muutamia viime aikaisia uudistuksia, joiden avulla Kymsote on pystynyt ratkaisemaan osaa palveluhaasteistaan. HUS-logistiikan kanssa tehty dynaaminen hankintamenettely on auttanut mm. nuorien lääkärin hankintaan sekä siten ulkoistettujen terveysasemien ja lääkäriresurssien kotouttamiseen. Hyvinvointisuunnitelmien (lapset ja nuoret, ikäihmiset, kokonaisuus) avulla pyritään lisäämään kuntien ja Kymsoten (sekä tulevan hyvinvointialueen) välistä vuoropuhelua. Digitalisaation näkökulmasta kriittiset palvelutarpeet liittyvät ikäihmisiin ja valtionosuushankkeet vauhdittavat tähän liittyvää kehittämisohjelmaa (ml. alueellinen tiedonhallintasuunnitelman rakentaminen). Liiketoimintasuunnitelman lisäksi yhteinen selvitys sote-uudistuksen taloudellisista vaikutuksista on aloitettu kuntien kanssa sote-uudistukseen valmistautumiseksi. Varsinaista alueellista valmistelua ei Kymsoten osalta ole vielä käynnistetty, mutta alkuvuonna 2021 tämä on tarkoitus aloittaa aiempaa valmistelua hyödyntäen.

4.7. Kymenlaakson alustuspuheenvuoro pelastustoimen näkökulmasta

Alueen pelastusjohtaja Vesa Parkko kiitti sisäministeriön esitystä ja totesi asioiden olevan juuri, kuten SM kertoi. Pelastustoimi on mielellään soten rinnalla uudistuksessa, sillä pelastustoimella on 16 vuoden kokemus hyvinvointialueesta. 2021 pelastustoimella alkaa uusi nelivuotiskausi, jossa kustannustehokkuuden lisääminen jatkuu mm. kahden päivystyslinjan lopettamisen myötä. Pelastustoimelle tuleva uudistus näkyy lähinnä omistajan vaihdoksena ja rahoituksen positiivisena muutoksena. Riskien huomioiminen on erinomaisen tärkeä asia ehdotetussa rahoitusmallissa. Kymenlaakson osalta on toki tärkeää kehittää parikymmentä vuotta sitten tehtyä riskianalyysiä, koska se on silloin tehty toiminnan kannalta eikä rahoituksen näkökulmasta. Lakiluonnokseen liittyen todettiin, ettei 3+1 vuokrausmalli sovellu paloasemaverkostolle, koska pelastustoimella ei ole ylimääräisiä kiinteistöjä ja kaikki pitää vuokrata. Pelastustoimen on oltava lähellä asiakkaitaan, joten kuusinapaisessa verkostossa (ei vain Kouvola ja Kotka) paloasemia on noin 30. Lisäksi nostettiin esille sopimuspalokuntien omistamisesta kiinteistöissä olevan paljon korjausvelkaa. Vesa Parkko huomautti myös rahoituslaskelmista löytyneestä virheestä, josta voisi aiheutua alueen pelastustoimelle 2,4 miljoonaa euron vaje vuoteen 2023 mennessä.

4.8. Kymenlaakson puheenvuoro sote-kustannuksista ja investoinneista

Kymsoten talousjohtaja Tiina Pulli kertoi sosiaali- ja terveystoimen talouden näkymistä. Väestö vähenee voimakkaasti (ikäntyminen ja muuttoliike), jolloin veronmaksajien määrä laskee ja alueen kuntien taloudellinen kantokyky heikkenee. Samalla sote-palveluiden määrä ja tarve (17% yli maan keskiarvon) on suuri, kun väestössä on paljon työttömyyttä, yhden vanhemman perheitä, pienituloisuutta ja ikääntyneitä. Palvelutarpeeseen suhteutettuna sote-menot olivat 2018 2 % pienemmät kuin keskimäärin ja väestön määrään suhteutetut kustannukset olivat noin 15 % korkeammat kuin maassa keskimäärin. Syksyn 2020 rahoituslaskelmat tarkoittavat Kymenlaakson osalta rahoituksen laskua noin 20 miljoonalla eurolla nykytasoon nähden. Rahoituksen muutokseen on mahdollista vastata esimerkiksi palvelurakenteen muutoksilla (mm. ikääntyneiden asumisessa), digitaalisilla palveluilla, ennaltaehkäisevillä palveluilla, liikkuvilla palveluilla (mm. kotisairaala), palkkaharmonisoinnilla sekä kirjaamisen kehittämisellä. Investointien osalta palveluverkkouudistuksen tavoitteena ovat nykyistä suuremmat, monialaisista palveluista koostuvat kustannustehokkaat yksiköt kuten sote- ja perhekeskukset, digi- ja liikkuvat palvelut, uudet asumisratkaisut. Investointien näkökulmasta relevantteja ovat myös Kotkan ja Kouvolan sairaalahankkeet 2017-2027. Tiina Pulli esitteli lisäksi konsulttien laskelmat Kymenlaakson rahoitukseen liittyen, jossa tulevaisuus näyttäytyy haastavana.

4.9. Kymenlaakson puheenvuoro koronaan liittyen

Kymsoten johtajalääkäri Marja-Liisa Mäntymaa kertoi, miten koronan ensimmäiseen aaltoon maaliskuussa 2020 liittyi paljon epävarmuutta ja turhautumista. Normaalityöntöön palaututtiin kuitenkin touko-kesäkuussa. Iso muutto sairaalan uudisosaan ajoittui kesä-heinäkuun vaiheeseen ja oli työläs, mutta auttaa nyt toisessa aallossa tehohoitopotilaisiin varautumisessa. Suvantovaiheen jälkeen elokuussa tuli näyttöjen lisätarve, johon ei voitu vastata vaan diagnostiikassa oli useiden päivien viive. Toisessa aallossa syyskuun alusta lähtien oli pieniä tartuntaketjuja (mm. urheilujoukkueissa, kouluissa, perhetapahtumissa) sekä yksi suuri yksittäinen tartuntaketju maahanmuuttajaväestössä. Matkustaminen alueelta erityisesti Venäjän rajan yli lisää riskejä. Tällä hetkellä toiminta on terveydenhuollossa lähes normaalia. Koronanyrkissä eli alueellisessa koronakoordinaatioryhmässä on edustettuna Kymsote, kunnat, Ely-keskus, AVI, THL, rajaviranomaiset ja tulli. Koronanyrkki on tavannut vähintään

viikoittain, mutta tarvittaessa jopa kolmesti viikossa. Alueen ja jopa valtakunnallinen media tarttuu koronanyrkin viestintään aktiivisesti. Toimivallan näkökulmasta tilanne on välillä ollut hieman haastavaa, sillä toimivalta on pirstaloitunut monen toimijan välillä. Tartuntatautilaki ei tunne integroitua sote-kuntayhtymää, mutta Kymsote on kokenut kuntayhtymän mahdollistaman resurssien keskitetyn ohjaamisen pandemian hoitoon olleen toimivampaa kuin jos kyseessä olisi ollut pirstaloitunut kuntakenttä. Rokotetta odotetaan nyt kovasti, mutta karanteeniohjeiden noudattaminen on odotusvaiheessa iso riski.

4.10. Keskustelua nykytilaa koskevista puheenvuoroista

Johtaja Taina Mäntyranta ja puheenjohtaja Kari Hakari kiittivät erityisesti Annikki Niirasen strategisen tason puheenvuoroa, joka oli juuri sillä tasolla, millä tulevaisuuden hyvinvointialueuuvotteluja halutaan käydä. Puheenvuorossa mielenkiintoista oli esimerkiksi strateginen ajattelu siitä, että kaikkien ikäryhmien digipalvelut ovat keskeinen keino parantaa palvelujen saatavuutta ja kustannustehokkuutta. Lisäksi Taina Mäntyranta pyysi lisää selvennystä käynnissä olevan kehittämisen ja valtionavustushankkeiden välisistä linkeistä.

Kari Hakari poimi Annikki Niirasen tilannekuvasta erityisesti kuntayhtymämalliin liittyvät haasteet kuten alijäämien kattamisen hankaluuden ja omistajien ristiriitaiset odotukset palveluverkkoon tai kuntakohtaiseen palveluvalikoimaan liittyen. Kymsote on ollut pakotettu keskustelemaan paljon siitä, miten tavoiteltuja muutoksia voidaan viedä eteenpäin. Kunnat (etenkin Hamina) haluaisivat määrittää, missä paikoissa ja mihin kellonaikaan palvelu tuotetaan. Tämä on hidastanut suunniteltua kehittämistä. Omistajien intressit poikkeavat toisistaan, jolloin maakunnallisen konsensuksen saaminen on haastavaa. Kunnianhimoista kehitysohjelmaa edistetään tästä huolimatta, erityisesti valtionavustushankkeiden avittamana. Johtajaylilääkäri arvioi toki myös, että kehittämishankkeissa olisi mahdollisesti edistytty paremmin, mikäli koronaa ei olisi ollut. Kymsoten kehitysohjelman tavoitteet ovat linjassa valtakunnallisten linjausten ja kehittämistavoitteiden kanssa, jolloin valtiolta saatua avustusta on ollut mahdollista valjastaa Kymsoten kehittämistehtäviin. Taina Mäntyranta toi esille mahdollisuuden keskustella Siun soten kanssa palvelujen käyttäjien osallistamisesta, jolloin kuntien edunvalvonta ei välttämättä muodostu yhtä suureksi esteeksi. Kymsotessa on aloitettu viime vuonna asukkaiden osallistaminen uudella, hyvää palautetta saaneilla Prototyypin alustalla. Tästä huolimatta toimitusjohtaja sanoi käyvänsä teeman ympäriltä keskustelun Siun soten johtajan kanssa.

4.11. Valtiovarainministeriön puheenvuoro sisältäen kommentteja koronaan liittyen

Finanssineuvos Teemu Eriksson, valtiovarainministeriöstä (VM), kertoi VM:n olevan mukana STM:n vetovastuulla toteutettavissa neuvotteluissa. VM:n tavoitteena on saada neuvotteluista lisätietoa muun muassa peruspalveluiden tilasta ja kustannuskehityksestä. Rahoituksesta neuvotteluissa ei ole tarkoitus puhua. Mahdollisen lisärahoituksen prosessista ja myöntämisestä on säädetty hyvinvointialueiden rahoituslaissa. Tulevan lainsäädännön toimeenpanossa VM:n näkökulmana on lisäksi jatkuvuuden varmistaminen ja sujuva siirtyminen uuteen rakenteeseen.

Lähtökohta VM:ssä on, että alueilla tule olemaan suuri vastuu ja myös toki osaaminen oman alueensa hallinnon perustamiseen. Muutos tehdään pitkälti nykyrakenteeseen ja siirtyviin sopimuksiin / henkilöstöön perustuen. Julkaistuihin rahoituslaskelmiin tulee suhtautua varauksellisesti, sillä ne muuttuvat vielä moneen kertaan, ennen lopullisia laskelmia.

Koronalla on ollut iso vaikutus kuntatalouteen. Tämän vuoden aikana tulee vielä lisää koronaan liittyviä tukipäätöksiä. VM:n kautta myönnetään vielä loppuvuonna valtionavustuksia sairaanhoitopiireille. Lisäksi peruspalveluiden valtionosuuksia on korotettu ja kuntien yhteisöveron jako-osuutta on kasvatettu. Kuntien valtionosuuden korotukset näkyvät vielä tämän vuoden maksatuksissa. Kustannuksia korvataan kunnille mahdollisimman pitkälti laskennallisin perustein. Kunnille ja muille kuntatoimijoille järjestetään infotilaisuus koronatuista ja niiden laskentaperusteista 24.11.2020. Kuntakohtaisia alustavia laskelmia (ei sisällä syksyn lisätalousarvioesityksen korotuksia) on julkistettu osoitteessa www.vm.fi/kuntatalousohjelma.

4.12. Muut mahdolliset asiat

Pelastustoimea kiitettiin tässä vaiheessa neuvotteluun osallistumisesta, sillä pelastustoimen edustajat siirtyivät tässä vaiheessa omaan neuvotteluosuuteensa eTUVE:een.

Kokouksessa pidettiin tauko klo 10.40-10.50.

5. Alueen keskeiset palveluhaasteet ja valtakunnalliset painopisteet

5.1. Painopisteiden käsittely

Alueellinen haaste - Toimenpiteet erityisesti lasten ja nuorten varhaisen tuen ja ennaltaehkäisevien palvelujen saatavuuden vahvistamiseksi ja palvelurakenteen keventämiseksi

Arviointipäällikkö Nina Knape kertoi tämän olevan seurantateema, koska Kymenlaakson lapsiperheillä on moninaisia palvelutarpeita ja erityisesti ennaltaehkäiseviä palveluja on tarpeeseen nähden ollut heikosti. Sen sijaan palvelut ovat painottuneet korjaaviin palveluihin. Kymsote on ryhtynyt kehittämään lapsiperheiden palveluja palveluvalikoimaa lisäämällä, prosesseja virtaviivaistamalla ja toimintamalleja yhtenäistämällä. Kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia oli ikään suhteutettuna edelleen vuonna 2019 maan eniten, mutta toisaalta kustannusten osalta on näkyvissä positiivista suuntaa kehittämistoimien suuntaisesti. Sähköinen perhekeskustoiminta ja perhekeskusverkosto ovat myös käynnistymässä tilanteen korjaamiseksi, ja hyvinvointisuunnitelma lasten ja nuorten osalta on laadittu.

Kansallinen haaste - Perustason mielenterveyspalvelujen saatavuus ja laatu

Arviointipäällikkö Nina Knape kertoi aikuisten perustason mielenterveyspalvelujen toteutuksesta terveysasemilla sekä lasten ja nuorten osalta osana mm. kouluterveydenhuollon, oppilashuollon ja neuvolan toimintaa. Kymsoten ensimmäisen toimintavuoden aikana mielenterveys- ja päihdepalvelujen toimintatapoja on yhtenäistetty. Kouvolassa ja Haminassa mielenterveyden avopalveluja on kotiutettu ostopalveluista omaksi toiminnaksi. Lasten ja nuorten mielenterveystyötä on kehitetty monin toimin, mm. henkilöstön koulutusta lisäämällä ja kehittämällä neuvola, kouluterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteistyötä. Perus- ja erityistason palvelujen työnjaosta on sovittu, mutta toteuttamista on haitannut mm. lääkärien puute ja vaihtuvuus sekä psykoterapeuttien puute suhteessa kysyntään.

Palveluketjun johtaja Ismo Korhonen vastasi Nina Knapen esittelemään alueelliseen haasteeseen ja kansalliseen haasteeseen kertomalla Kymenlaakson psykososiaalisista ja kehityksellisistä palveluista. Kymsoten rakenne vastaa alueen mukaan hyvin nykyisiin haasteisiin sekä tulevan sote-uudistuksen tavoitteisiin. Väestön voimakas vähentyminen, työttömyys, yhden vanhemman perheet, pienituloisuus ja mielenterveysperusteiset ongelmat vaikuttavat palvelutarpeisiin monella tavalla ja ennustavat alueelle hyvin vaikeaa tulevaisuutta. Kymenlaaksossa haasteisiin on pyritty vastaamaan tavalla, joka huomioi valtakunnalliset painopisteet. Esimerkiksi yhden yhteydenoton periaatteella toimivat sote- ja perhekeskusten (11 kpl) palveluja kehitetään ja täydennetään liikkuvilla ja digitaalisilla palveluilla. Vaikuttavia palveluprosesseja ja hoitopolkuja (mm. Nepsy, vauva) pyritään tehostamaan sekä erityisesti palvelurakenteen keventäminen on käynnissä. Maakunnallinen, monialainen yhteistyö on tiivistä ja maakunnalla on yhteiset kehittämisen strategiset suuntaviivat osana lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa (hyväksytty Kymsotessa ja kunnissa). Tulevaisuudessa Kymenlaaksossa on tärkeää huomioida mm. teknologian ja tiedolla johtamisen tarjoamat mahdollisuudet, oman henkilöstön osaaminen ja työkykyisyys (rekrytointiongelmien ratkaisemisen ohella) sekä palveluverkon kiinteistö- ja tilaratkaisut (perhekeskustoimimallin arvioidaan leikkaavan sitä edeltävän palvelumuodon tilatarpeet 40 %).

Sosiaalityön palvelujohtaja Anu Salonen täydensi edellistä puheenvuoroa pureutumalla tunnistettuihin haasteisiin tarkemmin. Sosiaalihuollon käytänteet ja toimintamallit ovat hyvin erilaisia Kymenlaakson eri alueilla, joten näitä on pyritty Kymsotessa yhtenäistämään. Toimintamallien eroavaisuuksien lisäksi mm. sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien saatavuus on ollut haaste. Lisäksi palvelurakennetta on muutettu erityisesti asiakkaan varhaista tukea painottavaksi ja prosessien tehostamisessa sekä johtamisrakenteessa on tunnistettu kehittämistarpeita. Esimerkiksi virka-aikainen päivystys- ja arviointitiimi toimii nyt osana sosiaalihuollon tiimiä ja ohjaa pelkän lastensuojelun kanavan sijaan kolmeen eri kokonaisuuteen: kynnyksettömiin peruspalveluihin, sosiaalihuollon kiireettömään tarpeeseen vastaaviin palveluihin tai kiireellisissä tapauksissa lastensuojeluun. Asiakasvirtauksen jatkuva arviointi on jatkossa myös tarpeellista nk. rakenteisiin jämhätäneiden asiakkuuksien vähentämiseksi. Tulevaisuuden lastensuojeluhanke 2020-2024 on käynnistymässä, minkä kautta on tarkoitus saada uudenlaista toimintatapaa ja rakennetta työn tueksi. Lähtökohtaisesti palvelupyramidi yritetään kääntää ylösalaisin edistämällä varhaisen tuen palveluja. Sosiaalityön akatemia on myös käynnistynyt sosiaalityön kehittämiseksi yliopiston ja sosiaalialan osaamiskeskus Socomin kanssa. THL:n aluekoordinaattori Miia Ståhle varmisti sosiaalipäivystyksen toimivuuden myös muissa ikäryhmissä kuin lasten osalta.

Alueellinen haaste - Ikääntyneiden palvelujen saatavuus ja kustannukset: toimenpiteet ikääntyneiden palvelurakenteen keventämiseksi ja kotona asumista tukevien palvelujen kehittämiseksi

Arviointipäällikkö Nina Knape esitteli arvioinnin näkökulmasta teemaa, joka on sekä alueellinen että kansallinen. Kymenlaaksossa ikääntyneiden palvelut ovat aiemmin olleet varsin raskaisiin palveluihin painottuvia. Tehostetun palveluasumisen asiakkaita on ollut maan suurimmat määrät ja kotihoidossa on ollut hyvin vähän asiakkaita. Ikääntyneiden palveluverkkosuunnitelma on kuitenkin nyt tehty ja kehittämisen painopisteitä on selkeytetty asiakkaiden tarpeenmukaisten palvelujen saamiseksi yhdenvertaisin kriteerein. Asiakas- ja palveluohjausta on kehitetty, samoin sairaalasta kotiutumista Suoraan sairaalasta kotiin –toimintamallilla. Liikkuvilla palveluilla, kuten Etelä-Kymenlaaksossa alkaneella ArVi-toiminnalla, on tarkoitus tukea muuta toimintaa ja vähentää päivystyksen käyttöä. Tehostetun palveluasumisen paikkoja on vähennetty, jolloin kotiin vietävien palvelujen tarve korostuu. Merkittävä haaste kotihoidon asiakkaiden osuuden kasvattamiseksi on ollut kotihoidon henkilöstön saatavuus.

Palveluketjun johtaja Jorma Haapanen kertoi, että asiakasohjausyksikön toimivuus näkyy aiempaa enemmän ikääntyneiden saamina, tarpeita vastaavina palveluina. Selvitys on kuitenkin valmistumassa erityisryhmien asumispalveluissa (1400 paikkoja yhteensä) ja tässä on erittäin paljon tehtävää. Erityisryhmien asiakkaat eivät ole heille oikeissa palveluissa ja palvelutarpeen arvioinnit ovat jääneet tekemättä, joten tästä tulee ensi vuoden iso painopiste ja odotettavissa on merkittäviä säästöjä palvelurakenteen kevenemisen myötä. Ikääntyneiden asumispalveluissa palvelurakenteen keventäminen jatkuu erittäin hyvin rajusta etenemisivauhdista huolimatta. Vastaavasti lisätään palveluasumista, tuettua asumista ja uusia erilaisia välimuotoisia asumismuotoja ylikapasiteettiä luomatta eli kotihoito on ensisijainen tavoite ja potentiaalia täynnä oleva kehittämiskohde. Yksityistä palvelutuotantoa on näillä näkymin tulossa kotihoitoon markkinavuoropuhelun myötä ensi vuoden aikana, koska henkilöstön saatavuus alueen omassa kotihoidossa on erittäin vaikeaa. Kotihoidossa on käynnissä paljon kehittämistyötä, mm. organisaatorakenteen uudistaminen, resurssi- ja reittioptimoinnin käyttöönotto ja digipalveluja.

Johtajaylilääkäri Marja-Liisa Mäntymaa täydensi Kymsoten aiempia puheenvuoroja vielä terveyden ja sairaanhoidon palvelujen näkökulmasta.

Puheenjohtaja totesi koosteena, että Kymenlaaksossa on paljon haasteita ja alueen tulevaisuuden näkymät eivät ole kovin hyvät. Tästä huolimatta alueella tehdään paljon kehittämistyötä selkeällä ja määrätietoisella otteella yhden kuntayhtymän puitteissa, kuntayhtymämallin haasteista huolimatta.

6. Sote-uudistuksen valmistelua tukevat valtionavustushankkeet

Sote-uudistusta tukevien valtionavustushankkeiden tilanne esiteltiin Taina Mäntyrannan (Tulevaisuuden sote-keskus), Maarit Hiltunen-Touran (Rakenneuudistus) ja kehitysjohtaja Lauri Lehdon toimesta.

STM:stä todettiin, että Kymenlaakson hankehakemuksissa oli maan pisin lista asioita, joita halutaan edistää. Hyvin moniulotteinen kehittämishanke on aiheuttanut hieman huolta ministeriössä, kun alueen tilanne on muutenkin haastava huomioiden mm. palvelurakenteen keventämistarpeet, palveluverkon miettiminen kunnallisen edunvalvonnan keskellä, henkilöstövajeet ja koronatilanne. Näin ollen ministeriö peräänkuulutti realismia ja priorisointia eli kysyi, mitä muutoksia johto, henkilöstö ja asiakkaat pystyvät ottamaan vastaan samanaikaisesti. Valtionavustushankkeet eivät ole niin pitkällä kuin oli ajateltu tässä vaiheessa, vaikkakin mm. tiedolla johtamisen nykytilan analyysi ja ohjausryhmätyö on käynnistynyt. Tästä huolimatta STM ehdotti suunniteltujen toimenpiteiden aikataulujen pohtimista neuvottelun seurauksena – huomioiden valtionavustusten osalta 2021-2023 täydennyshaku.

Kehitysjohtaja Lauri Lehto kertoi, että 12 hankkeesta koostuva kehittämisohjelma valmisteltiin jo ennen Kymsoten toiminnan käynnistymistä kustannuskehityksen hillitsemiseksi. Kehittämiskokonaisuuden tärkeimmät asiat ovat kehittyvä palvelurakenne (linkittyy Tulevaisuuden sote-keskus hankkeeseen), johtamisen kyvykkyyksien lisääminen (mm. tekniset kyvyt, tiedolla johtaminen ja Big Room-yhteiskehittämismenetelmä; linkittyy Rakenneuudistushankkeeseen) ja tulevaisuuden palvelut ja palveluohjaus (erityisesti sähköiset palvelut ja tavoitteena asiakasasioinnista 30 % sähköisesti; liittyy osin valtionavustushankkeisiin). Nopean aikajänteen säästöohjelma tarvittiin kuitenkin jo 2019 alusta ja palveluverkon kehittäminen piti aloittaa 2020, joten kehittämisohjelman vaiheistamista on ruuvattu jo useaan otteeseen. Kymenlaakson hankesitykset on rakennettu

kehittämishojelman pohjalta ja hankesuunnitelmia on ankarasti päivitetty syksyn 2020 aikana, kun Kymenlaakso sai alle puolet hakemastaan avustussummasta. Päivittämistyön määrä on yllättänyt, mutta hankkeet on siitä huolimatta saatu käynnistymään. Suurimpia hankkeisiin liittyviä riskejä ovat korona ja osaamisen löytäminen hankkeisiin. Lauri Lehto arvioi, että Kymenlaakson hankkeiden työmäärä on yhtä suuri kuin muuallakin, mutta Kymenlaakso on kuvannut hankkeet tarkemmin jo hakemusvaiheessa ja sitä kautta "työlista" vaikuttaa pidemmältä kuin muilla.

Puheenjohtaja muistutti, että osa hyvin kannatettavista ja mielenkiintoisista kehittämistoimista on mahdollista toteuttaa myös väliaikaishallinnon alaisuudessa.

7. Muut esiin nousevat asiat

Puheenjohtaja pyysi Kymenlaaksoa arvioimaan alueen kyvykkyyden ja valmiuden siirtyä hyvinvointialueeseen ja ottaa järjestämisvastuu hoitaakseen lakiluonnoksen aikataulun mukaisesti. Kymsoten toimitusjohtaja arvioi kyvykkyyden ja valmiuden olevan hyvä. Hän arvioi, että päivittämällä ja hyödyntämällä jo tehtyä liiketoimintasuunnitelmaa ja palvelulupauksia sekä käynnissä olevaa rahoitus selvitystä uuden lainsäädännön pohjalta Kymenlaaksoissa pystytään tekemään järjestämisvastuuseen liittyvät strategiset linjaukset aikataulun puitteissa. Valtakunnallisesti Kymenlaakso toivoisi hallinnon ja päätöksentekojärjestelmän yhteisiä malleja ja sääntöjä, jotta kaikkien alueiden ei tarvitsisi tehdä samaa työtä asian tiimoilta.

8. Tilaisuuden päätös

Puheenjohtaja kertoi lopuksi neuvottelujen jatkotoimenpiteistä. Neuvottelujen sihteeri toimittaa muistion viikon sisällä neuvottelujen osallistujien kuitattavaksi, minkä jälkeen se julkaistaan julkisessa tietoverkossa. Tässä yhteydessä huomioidaan, että alueella ei ole virallista hyväksyjätahoa, ennen kuin hyvinvointialueet aloittavat toimintansa. Neuvottelusta mahdollisesti seuraavat, yksityiskohtaisemmat jatkokeskustelut toteutetaan ensisijaisesti alueen valtionavustushankkeiden puitteissa.

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 12.01.

LIITTEET

- Liite 1 Kymenlaakson neuvottelun taustamuistio
- Liite 2a STM esitys Kymenlaakson hyvinvointialueneuvottelu
- Liite 2b SM esitys Kymenlaakson hyvinvointialueneuvottelu
- Liite 3a Alueen esitys Kymenlaakso
- Liite 3b Alueen liitteet Kymenlaakso
- Liite 4 THL asiantuntija-arvio